

Värnamo kommun

Granskning av kommunens planering
av boendeformer för äldre

Building a better
working world

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	3
2.1. Bakgrund.....	3
2.2. Syfte och revisionsfrågor	3
2.3. Genomförande och avgränsning	3
2.4. Revisionskriterier.....	3
3. Iakttagelser	6
3.1. Styrning och uppföljning	6
3.2. Ansvarsfördelning	7
3.3. Strategisk planering.....	8
4. Bedömning och rekommendationer	11
<i>Bilaga 1: Källförteckning .....</i>	13
Bilaga 2: Beskrivning över scenarier i boendeutredningen	14
Bilaga 3. Boendeformer för äldre	15

1. Sammanfattning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Värnamo kommun granskat om omsorgsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen inklusive tekniska utskottet har en ändamålsenlig långsiktig planering av boendeplatser för äldre.

Vår sammanfattande bedömning är att omsorgsnämnden och kommunstyrelsen inklusive tekniska utskottet delvis har en ändamålsenlig långsiktig planering av boendeplatser för äldre. Vi bedömer att samhällsbyggnadsnämndens arbete inom området är ändamålsenligt.

Kommunstyrelsen ska enligt reglementet leda och samordna bostadspolitiken och bostadsförsörjningen. En extern boendeutredningen från 2020 visade på att det saknades samverkansprocesser. Vi noterar att det finns samverkansforum, men det saknas dokumentation som tydligt formulerar ansvar och förväntningar för respektive verksamhet.

Säkra prognoser över det kommande behovet av platser på särskilda boenden förutsätter att utredningar och biståndsbeslut hanteras likvärdigt och rättssäkert. Iakttagelser indikerar på brister i myndighetsutövningen vilket vi bedömer försvårar möjligheterna att skapa säkra prognoser och underlag för långsiktig planering av boendeplatser för äldre.

Vi ser positivt på att det har gjorts en utredning om det kommande behovet av platser på särskilda boenden. Det är av vikt att kommunen tar lärdom av rapporten och omsätter utredningens resultat i konkreta åtgärder för att förbättra processen.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- ▶ Fullfölja arbetet med att upprätta en lokalförsörjningsplan.
- ▶ Fastställa och dokumentera samverkansprocessen för planering av boendeformer för äldre. Detta för att tydliggöra verksamhetens ansvar och hur dessa förhåller sig till varandra.
- ▶ Överväga de rekommendationer som lämnades i den externa boendeutredningen.

Därutöver rekommenderar vi omsorgsnämnden att:

- ▶ Fullfölja det initierade förbättringsarbetet inom myndighetsenheten.
- ▶ Överväga de rekommendationer som lämnades i den externa boendeutredningen.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Enligt socialtjänstlagen (SoL) ska kommunen planera sina insatser för äldre. I lagens 5 kap. 4–6 §§ SoL framgår att socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo under trygga förhållanden samt ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet. Lagen anger att kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd. Vidare får kommunen även inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering.

Kommunerna står inför stora demografiska utmaningar de kommande åren. 2030 förväntas befolkningen ha ökat med 13,5 procent enligt SCB:s prognos. Befolkningen förväntas dock inte vara jämnt fördelad för olika befolkningsgrupper. Utvecklingen för pensionsåldrarna förväntas öka under samma period med ca 22 procent. Befolkningsutvecklingen kommer således att ställa stora krav på kommunerna. I takt med att antalet äldre växer står kommunerna inför kravet att tillgodose det ökade behovet av äldreomsorg.

Mot bakgrund av ovanstående och med utgångspunkt i sin risk- och väsentlighetsanalys har de förtroendevalda revisorerna beslutat att granska kommunens långsiktiga planering av boendeplatser för äldre.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens övergripande syfte är att bedöma om omsorgsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen inklusive tekniska utskottet har en ändamålsenlig långsiktig planering av boendeplatser för äldre.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Finns det mål, riktlinjer och rutiner för styrning och uppföljning av boendeverksamheten för äldre i kommunen?
- ▶ Är ansvarsfördelning avseende bostadsförsörjning för äldre tydlig i kommunen?
- ▶ Sker det en strategisk planering för framtida behov av boendeplatser för äldre på kort och lång sikt?

2.3. Genomförande och avgränsning

Granskningen grundas på intervjuer och dokumentstudier (se källförteckning). Granskningen är genomförd under perioden juni-oktober 2021.

Granskningen avser omsorgsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen inklusive tekniska utskottet.

2.4. Revisionskriterier

Kommunallagen (2017:725)

Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Socialtjänstlagen (2001:453)

Se första stycket i avsnitt 2.1 Bakgrund för en beskrivning av relevanta delar av socialtjänstlagen.

Översiktsplan, Mitt Värnamo 2035¹

Översiktsplanen ska vägleda kommunen i beslut om bebyggelse och hur mark- och vattenområden ska användas. Översiktsplanen innehåller bland annat följande ställningstaganden:

- ▶ Kommunen ska i vidare planering särskilt beakta behovet av boende för demenssjuka, en grupp som i framtiden spås komma bli större.
- ▶ Kommunen ska i vidare planering särskilt beakta behovet av boende för den växande gruppen äldre som inte kräver omsorg men trygghet och viss service.
- ▶ Kommunen ska genom planering verka för att särskilt boende för äldre, gruppboende och serviceboende lokaliseras i anslutning till andra bostäder, i kollektivtrafiknära lägen och med fördelning över hela kommunen.

Plan för bostadsförsörjning 2021–2025²

Planen syftar till att ge en samlad bild av befolknings- och bostadssituationen i kommunen och framtida behov av bostäder. Planen innehåller fyra bostadspolitiska mål för bostadsförsörjningen inom kommunen. Målen för perioden 2021-2025 är:

- ▶ Tillskapa möjligheten att byggstarta minst 800 nya bostäder av olika typer i hela kommunen under planperioden 2021–2025.
- ▶ Skapa förutsättningar för ett varierat utbud av bostäder för människor med olika preferenser och möjligheter.
- ▶ Aktivt allmännyttigt bostadsbolag.
- ▶ Utveckla och höj boendekvaliteten.

Utifrån målen anger kommunfullmäktige strategier som bland annat innefattar att kommunen ska vara tillmötesgående och serviceinriktad gentemot befintliga och nya privata exploatörer. Kommunen ska påverka mångfalden av bostäder dels genom att arbeta aktivt med trygghetsboenden som marknaden sedan bygger och förvaltar dels genom att optimera och utveckla det befintliga bostadsbeståndet inom kommunens omsorgsverksamhet och socialtjänst. Målen ska följas upp i den plan för bostadsförsörjning som följer efter nuvarande.

Planen innehåller därtill en analys av behovet av bostäder för äldre. Det framgår att omsorgsförvaltningens bostadsbehov berörande äldre är täckt under perioden 2021–2025. Kommunen har ett överskott av boendeplatser för äldre och väntas därmed kunna omfördela platser i det befintliga bostadsbeståndet från somatikplatser till demensplatser.

---

¹ Beslutad av fullmäktige 2019-05-29

² Beslutad av fullmäktige 2021-06-23

Policy för investeringsprocessen³

Det ska årligen upprättas en investeringsbudget/-plan. Planen ska beslutas av fullmäktige och innehålla investeringsbudget med projekt för genomförande på fem års sikt samt kända projekt efter planperioden (år 6 eller senare).

Tekniska förvaltningen ska årligen genomföra dialog med kommunens förvaltningar för att diskutera långsiktiga och kortsiktiga investeringsbehov.

Investeringar med en totalutgift på minst 5 mnkr ska analyseras utifrån följande steg:

- ▶ Steg 1 Tänk om
- ▶ Steg 2 Optimera
- ▶ Steg 3 Bygg om
- ▶ Steg 4 Bygg nytt

Omsorgsnämndens reglemente

Nämnden ansvarar för:

- ▶ Omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning enligt Socialtjänstlagen och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt följdlagar och författningar.

Enligt reglementet ska nämnden:

- ▶ medverka i samhällsplanering och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda, främja bra miljöer i kommunen i syfte att öka möjligheterna för äldre och personer med funktionsnedsättning att ta del av samhällets gemenskap.

Samhällsbyggnadsnämndens reglemente

Nämnden ansvarar för:

- ▶ upprättande av översiktsplaner och planprogram.
- ▶ att följa utvecklingen inom kommunen i bygg- och planeringshänseende och andra frågor inom nämndens ansvarsområde och därvid utarbeta de förslag som är påkallade.

Kommunstyrelsens reglemente

Kommunstyrelsen ansvarar för att leda och samordna:

- ▶ mark- och bostadspolitiken
- ▶ bostadsförsörjningen och att ett hållbart samhällsbyggande främjas

Därutöver ansvarar kommunstyrelsen för framtagande samt revidering av kommunens bostadsförsörjningsplan.

Kommunens olika boendeformer för äldre beskrivs kortfattat i bilaga 3.

---

³ Beslutad av fullmäktige 2019-11-28

3. Iakttagelser

3.1. Styrning och uppföljning

Kommunens plan för bostadsförsörjning anger övergripande mål och behovet av bostäder på en sammantagen nivå. Planen innehåller även ett avsnitt för analys av bostadsbehovet för äldre. I avsnittet framgår att antalet äldre kommer att öka framöver och att kommunen i nuläget har ett överskott av platser på särskilt boende. Däremot framgår ett behov av att utöka dagens 50 platser för demensvård med ytterligare 100 platser. Avsnittet om bostäder för äldre avslutas med följande bedömning:

”Sammanfattningsvis är omsorgsförvaltningens bostadsbehov under perioden 2021–2025 berörande äldre täckt men man ser ett behov av fler platser för demensvård. Omsorgsförvaltningen ser även positivt på att fler trygghetsboenden tillskapas i kommunen under de kommande åren.”

Kommunstyrelsen och samhällsbyggnadsnämnden har inte beslutat om några specifika mål avseende boendeformer för äldre för året 2021. Intervjuade uppger att de beaktar kommunens vision om att vara en attraktiv kommun samt fullmäktiges mål och strategier i bostadsförsörjningsplanen i arbetet utifrån sina respektive ansvarsområden. Detta sker exempelvis genom att de för dialog med privata exploatörer kring trygghetsboenden och har kontinuerlig dialog med tjänstepersoner från omsorgsförvaltningen om behoven utifrån befintliga lokaler.

I omsorgsnämndens avsnitt om strategier och metoder i verksamhetsplan för 2021–2023 framgår:

”För att klara en åldrande befolkning måste olika boendeformer planeras. Det gäller bland annat särskilt boende med inriktning på demenssjukdom, bostad med särskild service, samt nya boendeformer för äldre för att möjliggöra kvarboende i större omfattning.”

Omsorgsnämnden har en målsättning om att brukare ska få en jämlik, trygg och säker vård med god kvalitet. I övrigt finns det inga beslutade politiska målsättningar eller uppdrag som särskilt avser boendeformer för äldre.

Omsorgsnämnden får månadsvis uppföljning av antal tomma platser inom särskilt boende. Senaste uppföljningen visar att det fanns cirka 7–10 tomma platser vilket innebär en beläggning på 97 procent. Under 2021 har beläggningsgraden varierat mellan 95,3 och 98,9 procent.

I mars 2021 beslutade omsorgsnämnden om en riktlinje för trygghetsboende i Värnamo kommun. I dokumentet framgår att omsorgsförvaltningen anser att det finns ett behov av trygghetsboende i kommunen. Riktlinjen syftar till att främja byggandet av trygghetsboende i kommunen genom att definiera förutsättningarna för aktörer som vill hyra ut trygghetsbostäder och för de som vill bo i trygghetsboende. I riktlinjen framgår exempelvis:

- ▶ Krav på tillgänglighet
- ▶ Aktivitetssamordnarens och trygghetsvärdens arbetsuppgifter
- ▶ Förutsättningar för att kommunen ska betala bidrag till boendets gemensamhetslokal
- ▶ Att minst en person i hushållet ska vara 65 år eller äldre

I dagsläget finns ett trygghetsboende i kommunen. Vid intervju uttrycks att Finnvedsbostäder AB har identifierat fyra lokaler för särskilda boenden som vid intresse skulle kunna göras om

till trygghetsboenden. Inga beslut är fattade utifrån detta. Omsorgsförvaltningen har kontaktats av privata fastighetsägare som visat intresse för att bygga trygghetsboenden.

3.2. Ansvarsfördelning

I nämndernas och kommunstyrelsens reglemente framgår följande ansvar kopplat till bostadsförsörjning för äldre:

Omsorgsnämnden	Samhällsbyggnadsnämnden	Kommunstyrelsen ⁴
▶ Omsorgen om äldre enligt Socialtjänstlagen (SoL). ▶ Kommunal hälso- och sjukvård inom de särskilda boendeformerna och ordinärt boende. ▶ Fullgöra de uppgifter inom socialtjänsten som avser äldreomsorgen ▶ Planera, utveckla, samordna och följa upp verksamheten inom nämndens ansvarsområde	▶ Följa utvecklingen inom kommunen i bygg- och planeringshänseende och andra frågor inom nämndens ansvarsområde och därvid utarbeta de förslag som är påkallade. ▶ Ansvara för upprättande av detaljplaner, översiktsplaner och planprogram.	▶ Leda och samordna bostadspolitiken och bostadsförsörjningen. ▶ Kommunens byggverksamhet, fastighetsförvaltning och utförande av ny-, om- och tillbyggnader av fastigheter för kommunens räkning. ▶ Framtagande samt revidering av bostadsförsörjningsplan.

Intervjuade från tekniska förvaltningen, omsorgsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen upplever att det finns en bra dialog mellan verksamheterna och att deras respektive ansvar utifrån grunduppdraget är tydligt. Omsorgsnämndens presidium framhåller att de anser att deras ansvar i frågan kring boendeplatser för äldre är tydligt.

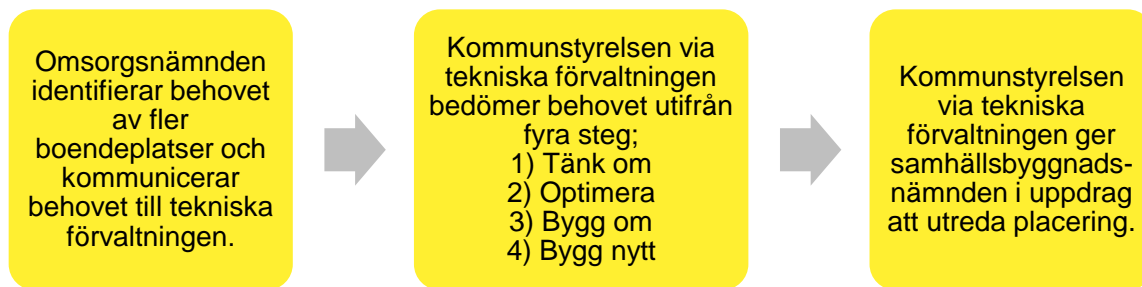
Det finns ingen dokumentation som samlat beskriver processen och ansvarsfördelningen från identifierat behov till färdigställd lokal eller boende. Intervjuade uppger att omsorgsnämnden har ett övergripande ansvar för att identifiera och kommunicera behov av boendeplatser för äldre till övriga involverade nämnder inom ramen för kommunens investeringsplans-, lokalförsörjnings- och/eller bostadsförsörjningsprocess.

I en extern boendeutredning från 2020 framgår att det fanns en osäkerhet avseende den kommungemensamma planeringsprocessen i lokalfrågor⁵. Vid intervju beskrivs rollerna vara:

⁴ Tekniska förvaltningen utgör en förvaltning under kommunstyrelsen

⁵ Se avsnitt 4.3 för mer ingående beskrivning av den externa boendeutredningen.

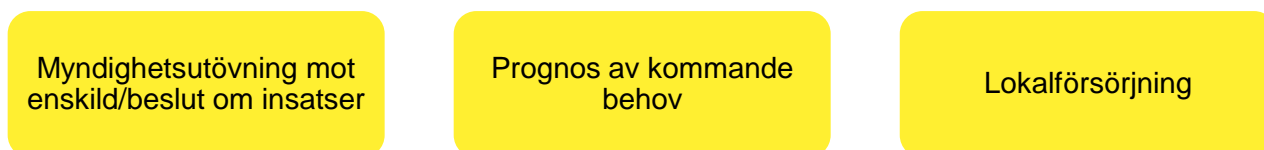

Omsorgschef har möten med representanter från tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder AB varannan månad, för att diskutera frågor kopplat till befintliga lokaler. Frågorna handlar huvudsakligen om den praktiska hanteringen, men det kan förekomma frågor av strategisk karaktär. Omsorgsförvaltningen har inlett ett arbete med att starta upp ett forum med tekniska förvaltningen. Det finns en ambition att forumet ska ta fram en beskrivning av lokalförsörjningsprocessen.

3.3. Strategisk planering

Planeringen av boendeplatser för äldre sker inom tre huvudsakliga processer:

3.3.1. Beslut om insatser

Ansökningar om insats i form av särskilt boende handläggs av myndighetsenheten inom omsorgsförvaltningen. I detta ingår att utreda den enskildes behov och besluta om eventuell insats. Vid intervju framkommer att det har konstaterats brister i myndighetsenhetens handläggning avseende exempelvis likvärdiga bedömningar och uppföljning. Utifrån detta har förvaltningen under 2021 anlitat en extern konsult för att göra en granskning av myndighetsbeslut. I granskningen framgår att det har påbörjats ett förbättringsarbete men att arbetet i nuläget bedrivs i stuprör och att det saknas ett formaliserat samarbete inom förvaltningen. Detta har visats sig genom dubbelarbete och att det i vissa fall kan saknas förståelse för varandras kompetensområde ges som exempel på detta.

Enligt statistik från Palliativa registret uppgick Värnamo kommuns genomsnittliga boendetid på särskilt boende till 495 dagar för 2020. Motsvarande statistik för 2019 uppgår till 673 dagar.

När en person har beviljats bistånd i form av en plats på särskilt boende ansvar enhetschefen på det aktuella särskilda boendet för att insatsen verkställs och utformas i enlighet med de identifierade behoven. I dagsläget har verksamheten möjlighet att verkställa beviljade beslut om särskilt boende direkt. Under det andra kvartalet 2021 finns det ett beslut om särskilt boende för äldre som inte har verkställts inom tre månader. I nämndens redovisning av ej

verkställda beslut framgår att den enskilde vill bo på ett specifikt särskilt boende och därför har tackat nej vid två tillfällen.

Vid intervju framhålls vikten av en fungerande process för myndighetsutövning. Detta då prognoserna över kommande behov utgår från vilka insatser som beviljas och hur kommunen arbetar med förebyggande insatser och stöd i den enskildes hemmiljö.

3.3.2. Prognos av kommande behov

Utvecklingsavdelningen inom kommunledningskontoret ansvarar för att göra prognoser över befolkningsutvecklingen. Den senaste befolkningsprognosen är framtagen i mars-april 2020 och sträcker sig fram till och med 2030. Enligt prognosen kommer åldersgruppen 80+ att öka med 28 procent under perioden 2019–2030. Störst ökning (32 procent) prognostiseras inom åldersgruppen 80–89 år.

Under 2020 anlätade omsorgsnämnden en extern konsult för att göra en boendeutredning. Utredningen syftade till att tydliggöra kommunens behov av boendelösningar inom äldreomsorgen och omsorgen av funktionsnedsatta fram till och med 2029. Utredningen gjordes bland annat mot bakgrund av att en utredning från 2018 visade att det planerades för att byggas ett nytt särskilt boende trots att det fanns för många platser på de befintliga särskilda boendena⁶.

Boendeutredningen från 2020 innehåller tre tänkbara framtidsscenarier som utgår från den demografiska utvecklingen samt olika kombinationer av boendeformer och insatser, se bilaga 2 för en beskrivning av de tre scenarierna. Förändringen avseende boendeplatser 2029 kan sammanfattas enligt nedan:

Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
+ 63 platser jmf år 2018 Varav: Somatikplatser +46 Demensplatser +17 Totalt 399 platser	+ 6 platser jmf år 2018 Varav: Somatikplatser -21 Demensplatser +27 Totalt 343 platser	- 13 platser jmf år 2018 Varav: Somatikplatser -35 Demensplatser +22 Totalt 323 platser

Utredningen resulterade också i ett antal rekommendationer:

- ▶ Organisationen behöver samlas kring en gemensam målbild – dvs hur Värnamos boendestruktur inom äldreomsorgen och funktionsnedsättning ser ut år 2029
- ▶ Ta fram en strategi och ett arbetssätt för att realisera målbilden
- ▶ Säkerställande av en ändamålsenlig, känd och accepterad kommungemensam planeringsprocess i fastighets och boendefrågor.
- ▶ Tydliggöra roll och ansvarsfördelningen inom omsorgsförvaltningen för exempelvis behovsinventering, planering och kommande revidering av fastställd boendeplan.
- ▶ Säkerställa att såväl biståndssidan som utförarorganisationen på omsorgsförvaltningen har samsyn kring vilka förändrade arbetssätt som krävs hos

⁶ Enligt utredningen fanns det en överkapacitet på 40 platser.

respektive organisation för att behov ska kunna omhändertas i andra boendeformer än i nuläget.

Det har inte fattats några politiska beslut om handlingsplan eller målsättning utifrån utredningens resultat. Omsorgsförvaltningen har under hösten 2021 inlett ett arbete med hur utredningen kan omsättas i praktiken. Samverkan med andra berörda förvaltningar kommer utgöra en del i det arbetet. Intervjuade från samhällsbyggnadsförvaltningen och tekniska förvaltningen uppger att de känner till att boendeutredningen har genomförts, men att de inte tagit del av resultatet.

3.3.3. Lokalförsörjning

Omsorgsnämnden har tre avdelningar på ett särskilt boende som används till kontor för personal inom hemtjänsten. Avdelningarna kan vid behov ställas om till boendeplatser och på så sätt frigöra 30 nya platser inom särskilt boende.

Tekniska förvaltningen ansvarar för att ta fram och årligen revidera kommunens investeringsplan. Planen fastställs årligen av fullmäktige. Investeringsplanen innehåller kommunens beslutade investeringar för de närmsta fem åren. I planen noteras även de behov som identifierats efterföljande sex till tio år. Tekniska förvaltningen har inför revideringen årliga dialoger med kommunens förvaltningar för att diskutera verksamheternas lokalbehov. Nuvarande investeringsplan innehåller inga investeringar i särskilda boenden.

Det finns inget dokument som beskriver investeringsbehovet på längre sikt. Vid intervju uttrycks att behoven på 0–20 års sikt diskuteras vid löpande dialoger, men att detta inte finns dokumenterat.

Tekniska förvaltningen har påbörjat ett arbete med att ta fram en lokalförsörjningsplan som ska innehålla kommunens investeringsbehov på längre sikt och därmed kunna ligga till grund för investeringsplanen. Förvaltningen uttrycker en förhoppning om att lokalförsörjningsplanen kommer att leda till mer underbyggda analyser inför framtagande av investeringsplanen. Detta då lokalförsörjningsplanen ska ta hänsyn till befolkningsprognoser och omvärldsanalyser, vilket inte ingår i arbetet med nuvarande investeringsplan. Lokalförsörjningsplanen beräknas vara färdigställd inom två år. Omsorgsnämndens presidium uttrycker att det vore önskvärt att ha en långsiktig plan som beskriver när det kan bli aktuellt att bygga nya särskilda boende framöver.

Vid intervju framförs att det krävs flera års planering för att bygga ett nytt särskilt boende vilket ställer krav på lång framförhållning. Som exempel ges att eventuellt behov av särskilda boenden även behöver beaktas i uppdateringen av översiktsplanen som görs vart fjärde år. I framtagandet av översiktsplanen för samhällsbyggnadsförvaltningen en dialog med omsorgsförvaltningen för att identifiera kommande behov. Exempelvis om det behövs fler särskilda boenden eller om det finns behov av någon särskild inriktning i bostadsbyggandet. Samhällsbyggnadsförvaltningen tar därefter fram ett planförslag som skickas ut på remiss till respektive förvaltning.

4. Bedömning och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning är att omsorgsnämnden och kommunstyrelsen inklusive tekniska utskottet delvis har en ändamålsenlig långsiktig planering av boendeplatser för äldre. Vi bedömer att samhällsbyggnadsnämndens arbete inom området är ändamålsenligt.

Styrning och ledning avseende boendeverksamheten för äldre utgår från kommunens vision, översiktsplan och därtill omsorgsnämndens ansvar och mål om att ge vård och omsorg med god kvalitet till äldre. Översiktsplanen innehåller ett ställningstagande om att kommunen ska beakta behovet av boende för demenssjuka i den fortsatta planeringen. Granskning visar att omsorgsnämnden har möjlighet att tillse de kortsiktiga behoven inom befintligt bestånd.

Säkra prognoser över det kommande behovet av platser på särskilda boenden förutsätter att utredningar och biståndsbeslut hanteras likvärdigt och rättssäkert. Iakttagelser från intervjuer och resultatet av den externa utredningen av myndighetsenheten indikerar på brister i myndighetsutövningen. Vi bedömer att detta försvårar möjligheterna att skapa säkra prognoser och underlag för långsiktig planering av boendeplatser för äldre.

Kommunstyrelsen ska enligt reglementet leda och samordna bostadspolitiken och bostadsförsörjningen. Den externa boendeutredningen från 2020 visade på att det saknades samverkansprocesser. Vi noterar att det finns samverkansforum, men det saknas dokumentation som tydligt formulerar ansvar och förväntningar för respektive verksamhet. Vi bedömer att det finns risker för personberoende i nuvarande arbetssätt dels då frågan till stor del drivs framåt av upparbetade kontakter dels det faktum att det saknas dokumenterade processer. Uppgifterna om att det tidigare har funnits långtgående planer på att bygga ett särskilt boende trots att det fanns ett överskott på boendeplatser visar enligt vår bedömning på att processen behöver tydliggöras.

Det är en brist att det inte finns en lokalförsörjningsplan som beskriver kommunens behov på längre sikt. Investeringsplanens tidshorisont på fem år är inte tillräcklig. Vi vill därför uppmantra kommunstyrelsen att fullfölja ambitionen om att upprätta en lokalförsörjningsplan.

Vi ser positivt på att det har gjorts en utredning om det kommande behovet av platser på särskilda boenden. Utredningen lämnade ett antal rekommendationer för det fortsatta utvecklingsarbetet. Vi konstaterar att det inte har påbörjats något förbättringsarbete utifrån rekommendationerna. Det är av vikt att kommunen tar lärdom av rapporten och omsätter utredningens resultat i konkreta åtgärder för att förbättra processen. I detta ingår även att utredningen kommuniceras till kommunstyrelsen och samhällsbyggnadsnämnden. Politiska beslut och planer är en förutsättning för ett långsiktigt arbete. Omsorgsnämndens riktlinje för trygghetsboende är ett positivt exempel på ställningstagande.

Revisionsfråga	Svar
Finns det mål, riktlinjer och rutiner för styrning och uppföljning av boendeverksamheten för äldre i kommunen?	Delvis. Omsorgsnämndens verksamhetsplan innehåller mål om att bedriva en verksamhet av god kvalitet. Nämnden tillser löpande uppföljning av platsantal på särskilt boende. Omsorgsnämnden har beslutat om riktlinjer för trygghetsboende.

	Kommunstyrelsen och nämnderna har inga politiskt beslutade målsättningar eller uppdrag som särskilt avser boendeverksamheten för äldre.
Är ansvarsfördelning avseende bostadsförsörjning för äldre tydlig i kommunen?	Delvis. Ansvarsfördelningen utifrån reglemente och grunduppdrag upplevs av intervjuade vara tydlig. Vi bedömer att det saknas en dokumenterad formell struktur för samverkan, ansvarsfördelning och förväntningar på respektive nämnd utifrån frågan.
Sker det en strategisk planering för framtida behov av boendeplatser för äldre på kort och lång sikt?	Delvis. Det finns en planering på kort sikt utifrån omsorgsnämndens möjligheter att vid behov ställa om platser i befintligt bestånd. Det finns inte en tillräcklig långsiktig planering. Det finns en investeringsplan som avser nästkommande fem år. Scenarier i boendeutredningen sträcker sig åtta år framåt i tiden. Nybyggnation av särskilt boende är en tidskrävande process som förutsätter god framförhållning. Vi ser därmed positivt på kommunstyrelsens arbete med att ta fram en långsiktig lokalförsörjningsplan som kan utgöra underlag för analys av kostnader och behov av kommande investeringar.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- ▶ Fullfölja arbetet med att upprätta en lokalförsörjningsplan.
- ▶ Fastställa och dokumentera samverkansprocessen för planering av boendeformer för äldre. Detta för att tydliggöra verksamhetens ansvar och hur dessa förhåller sig till varandra.
- ▶ Överväga de rekommendationer som lämnades i den externa boendeutredningen.

Därutöver rekommenderar vi omsorgsnämnden att:

- ▶ Fullfölja det initierade förbättringsarbetet inom myndighetsenheten.
- ▶ Överväga de rekommendationer som lämnades i den externa boendeutredningen.

Värnamo den 20 oktober 2021

Sofia Holmberg
EY

Anna Färdig
EY

Bilaga 1: Källförteckning

Intervjuade funktioner:

- ▶ Förvaltningschef, tekniska förvaltningen
- ▶ Fastighetschef, tekniska förvaltningen
- ▶ Omsorgschef, omsorgsförvaltningen
- ▶ Samhällsbyggnadschef, samhällsbyggnadsförvaltningen
- ▶ Omsorgsnämndens presidium

Dokument:

- ▶ Översiktsplan, Mitt Värnamo 2035. Antagen av fullmäktige 2019-05-29
- ▶ Plan för bostadsförsörjning Värnamo kommun 2021-2025. Antagen av fullmäktige 2021-06-223
- ▶ Reglemente, omsorgsnämnden, 2019-04-25
- ▶ Reglemente, samhällsbyggnadsnämnden, 2020-01-29
- ▶ Riktlinje trygghetsboende i Värnamo kommun, 2021-03-10
- ▶ Befolkningsprognos 2020-2030, med delområdesprognos 2020-2024
- ▶ Redovisning av ej verkställda beslut kvartal 2, 2021, omsorgsförvaltningen
- ▶ Rapport granskning av myndighetsbeslut innefattande hemtjänst och boendestöd, omsorgsförvaltningen
- ▶ Verksamhetsplan 2021-2023 omsorgsnämnden
- ▶ Verksamhetsplan 2022-2024 samhällsbyggnadsnämnden
- ▶ Verksamhetsplan 2021-2023 kommunstyrelsen

Bilaga 2: Beskrivning över scenarier i boendeutredningen

Scenario 1 är baserat på en framskrivning av befolkningsprognosen till år 2029, med utgångspunkt i år nuvarande befolkningsstruktur och nyttjandegrad av olika åldersgrupper i kommunen.

I scenario 2 och 3 så har följande trender inkluderats i prognoserna:

- ▶ Minskat lokalt och regionalt handlingsutrymme (lagstiftning och riktade statsbidrag)
- ▶ Stigande förväntningar på välfärden
- ▶ Hårdare konkurrens om kompetens
- ▶ Ökade möjligheter att effektivisera med ny teknik
- ▶ Ökad bostadsbrist

Scenario 1

Enligt scenario 1 så kommer platsantalet öka med 63 platser fram till år 2029. Framförallt så ses ett behov av somatikplatser, då det räknas behövas 46 nya platser. Resterande nya platser skapas inom demens. Scenario 1 innebär en ökning från 336 platser 2018 till 399 platser 2029. Förändringen av platserna innebär en kostnadsökning på 36 mnkr under tidsperioden fram till år 2029.

Scenario 2

I detta scenario har ovanstående trender och förändringskrafter vägts in i förhållande till befolkningsprognosen som sträcker sig till år 2029. Det totala platsantalet ökar här med 6 platser, till 342 stycken. I förhållande till scenario 1 innebär det en platsminskning med 57 platser. Bedömningen är att trendernas påverkan medför ett minskat behov av somatikplatser med 21 platser. Däremot anses behovet av demensplatser öka i förhållande till scenario 1. Det uppskattas en ökning av 27 platser, vilket är en ökning med 10 platser jämfört med scenario 1. Förändringen av platserna innebär en kostnadsökning på 7 mnkr under tidsperioden fram till 2029.

Scenario 3

I detta scenario har samma trender och förändringskrafter inkluderats som i scenario 2. Utöver detta har även ett antagande inkluderats gällande att Värnamo anpassar (minskar) sin nuvarande volymkonsumtion till nationellt genomsnitt från och med år 2023. Det totala platsantalet minskar till 323 vilket är en minskning med 13 platser fram till och med år 2029. I förhållande till scenario 1 är det en minskning med 76 platser. Det sker en minskning med 35 somatikplatser. Behovet av demensplatser uppskattas öka med 22 vilket är färre än scenario 2 men en ökning med 5 platser i förhållande till scenario 1. Minskningen av antal platser innebär en kostnadsminskning på 7 mnkr under tidsperioden fram till 2029.

Bilaga 3. Boendeformer för äldre

Nedan beskrivs de olika boendeformerna i kommunen.

Trygghetsboende

Trygghetsboende är ett boende som är anpassat för äldre där det i anslutning till lägenheten finns gemensamhetslokaler för måltider, samvaro, kultur, hobby och rekreation. Trygghetsboende är inte biståndsprovat, utan innebär att den enskilde hyr lägenhet direkt av hyresvärden. Det kommunala bostadsbolaget Finnvedsbostäder AB erbjuder trygghetsboenden i kommunen. Hyresgästerna måste vara över en viss ålder och klara sin vardag självständigt och/eller med hjälp av hemtjänst. Vidare finns ingen vårdpersonal utan en trivselvärd som anordnar aktiviteter för de boende.

Vård- och omsorgsboende/särskilt boende

Vård- och omsorgsboende benämns ofta särskilt boende och erbjuds dem som har stort behov av omvårdnad eller krav på säkerhet och trygghet som inte kan tillgodoses i det egna hemmet. Särskilt boende beviljas utifrån ansökan som handläggs av kommunens biståndshandläggare.

Kommunen har sammanlagt 316 platser på vård- och omsorgsboende/särskilt boende.

Korttidsboende

Korttidsboende är en boendeform för personer som har stort omsorgsbehov, men som i vanliga fall bor hemma. Korttidsvistelse är en biståndsprovad insats. Insatsen kan vara aktuell vid akut behov av omvårdnad och hälso- och sjukvård av den omfattningen att det inte kan tillgodoses i det ordinära boendet, i väntan på nödvändig anpassning av det ordinära boendet och vid regelbunden eller tillfällig avlastning för anhöriga.

Kommunen har sammanlagt 17 platser på korttidsboende.